

• • • • •
• • • • •
• • • • •
• • • • •
• • • • •
• • • • •

**Енергоефективність:
міжсекторна співпраця та
фінансові моделі**

• • • • •
• • • • •
• • • • •

Практикум із бізнес-моделювання

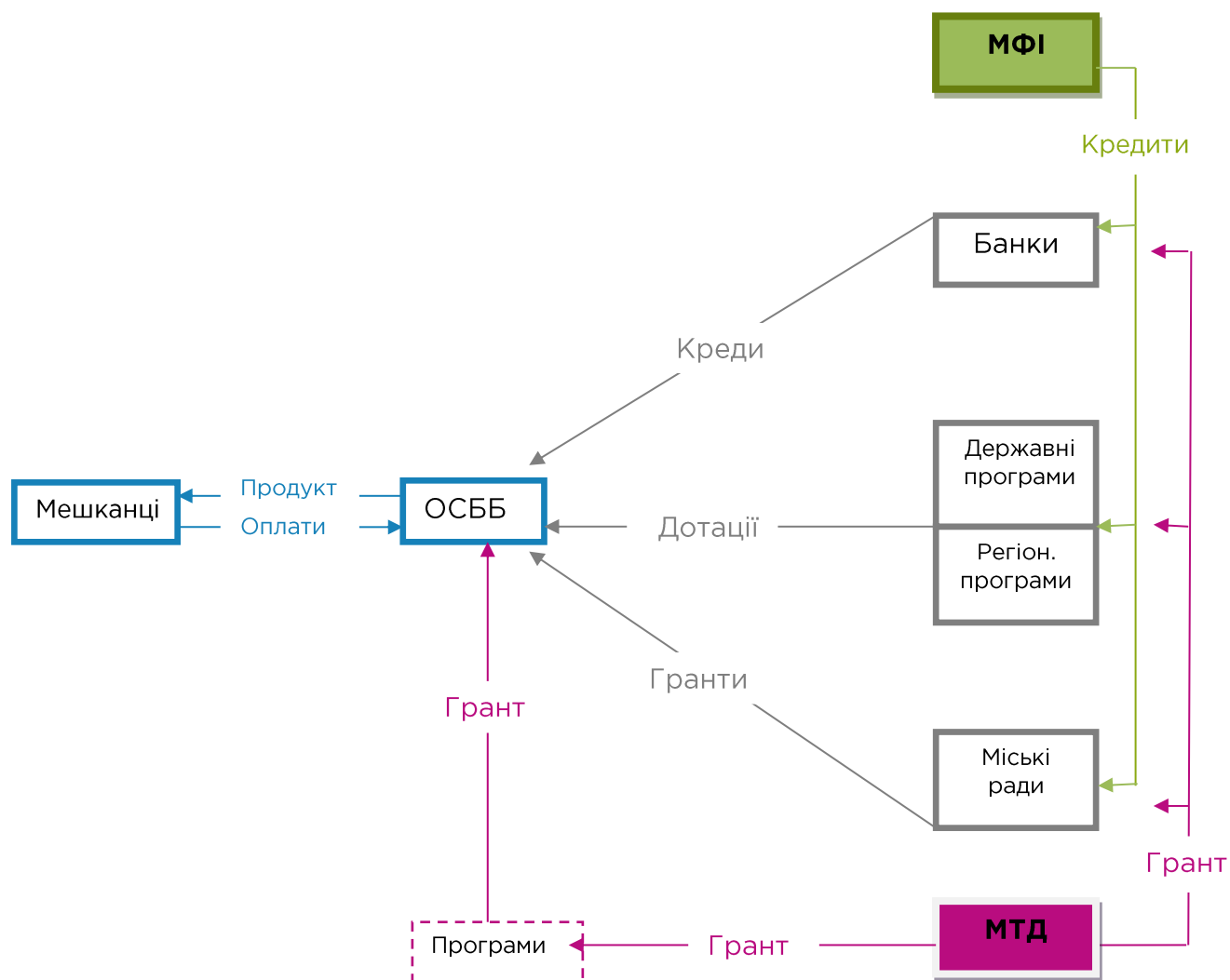
**ДЕРЖЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ
УКРАЇНИ**

• **Київ**
2013

ЗМІСТ

Модель 1. Кредитування ОСББ	3
Модель 2. Фінансування проектів з енергоефективності за допомогою механізму ЕСКО.....	5
Модель 3. Фінансування проектів з освітлення у містах.....	7
Модель 4. Кредитні продукти для власників житлового фонду.....	9

Модель 1. Кредитування ОСББ

Державне кредитування

- Неєфективно вкладати кошти державного та місцевого бюджету у об'єкти житлового фонду, що перебувають у комунальній власності. Значно ефективніше стимулювати власників житла вкладати такі ресурси самостійно (або за допомогою ОСББ). Вдалий приклад такої моделі – пільгове кредитування ОСББ за державною програмою + компенсування відсотків за кредитами з коштів відповідної програми місцевої адміністрації. (Приклад програма компенсування відсотків за кредитами для ОСББ Луцької міської ради та 6 кредитів отриманих ОСББ «Лучани»).
- Кредити ОСББ виплачують з коштів, що були зекономлені внаслідок попередніх енергоефективних заходів.

Комерційне кредитування

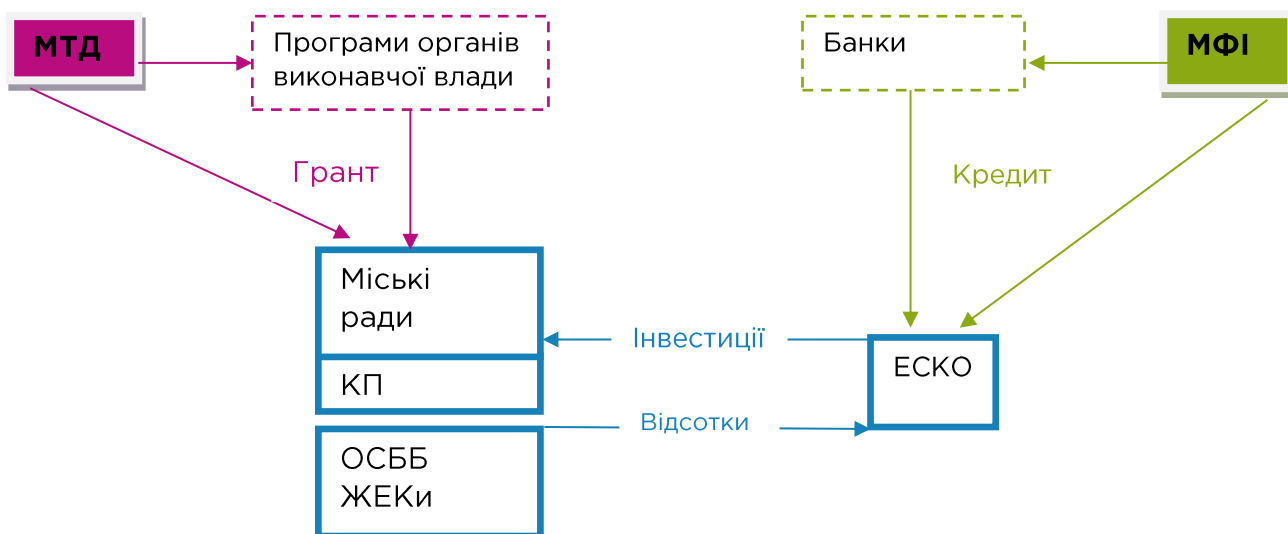
- В Україні є уже практика кредитування ОСББ комерційними банками. (Зокрема Укгазбанк розробив програма кредитування ОСББ (під 15-17% річних, до 5 років (80% дає банк без застави, максимальна сума кредиту 1 млн. грн.)) Уже видано 2 кредити (Миколаїв (реконструкція даху), Краматорськ (утеплення будинку)). Внесків у ОСББ вистачає для погашення кредиту.

- Банк розглядає проект з точки зору регулярності платежів і внесків в ОСББ (не дивиться на потенційну економію як на джерело виплати тіла кредиту).
- Є зацікавлення в більших сумах, але є дві основні проблеми для подання таких проектів на фінансування:
 1. Боязнь членів ОСББ віддати квартиру в заставу.
 2. Надія населення на проведення ремонтів за рахунок місцевих бюджетів.
- Дані кредити є цікавими для банків зокрема тому, що дуже низький відсоток їх неповернення (з досвіду Польщі, де створено спеціальний кредитний портфель для таких проектів, відсоток неповернення кредиту становить не більше 2%).
- На даний момент пропорція віддачі від вкладення державних коштів у підтримку продуктів комерційних банків для сфери енергоефективності становить приблизно 1 до 10, (1/10 вкладених бюджетних коштів, стимулює залучення 9/10 – коштів комерційних банків).
- На даний момент пропозиції банків щодо державної підтримки механізмів кредитування ОСББ є на етапі тривалого розгляду профільними міністерствами.

Висновки:

- Необхідна державна лінія підтримки ОСББ (або через компенсування відсотків за кредитами, або відшкодування тіла кредиту, або гарантування вкладів). Зважаючи на 1-річне бюджетне планування найефективнішими є одноразові платежі.
- Державна підтримка – каталізатор, поштовх для запуску моделей такого типу. Проте основне джерело кредитування – комерційні банки, що мали б створювати відповідні продукти.
- Необхідна системна просвітницька робота з населенням та ОСББ для розуміння можливостей залучення кредитних коштів.
- Необхідна загальна координація процесу із залученням ключових гравців, міжсекторна платформа для: розробки механізму підтримки банків та ОСББ, тиражування кращих практик, ведення просвітницької роботи та інформування.

Модель 2. Фінансування проектів з енергоефективності за допомогою механізму ЕСКО

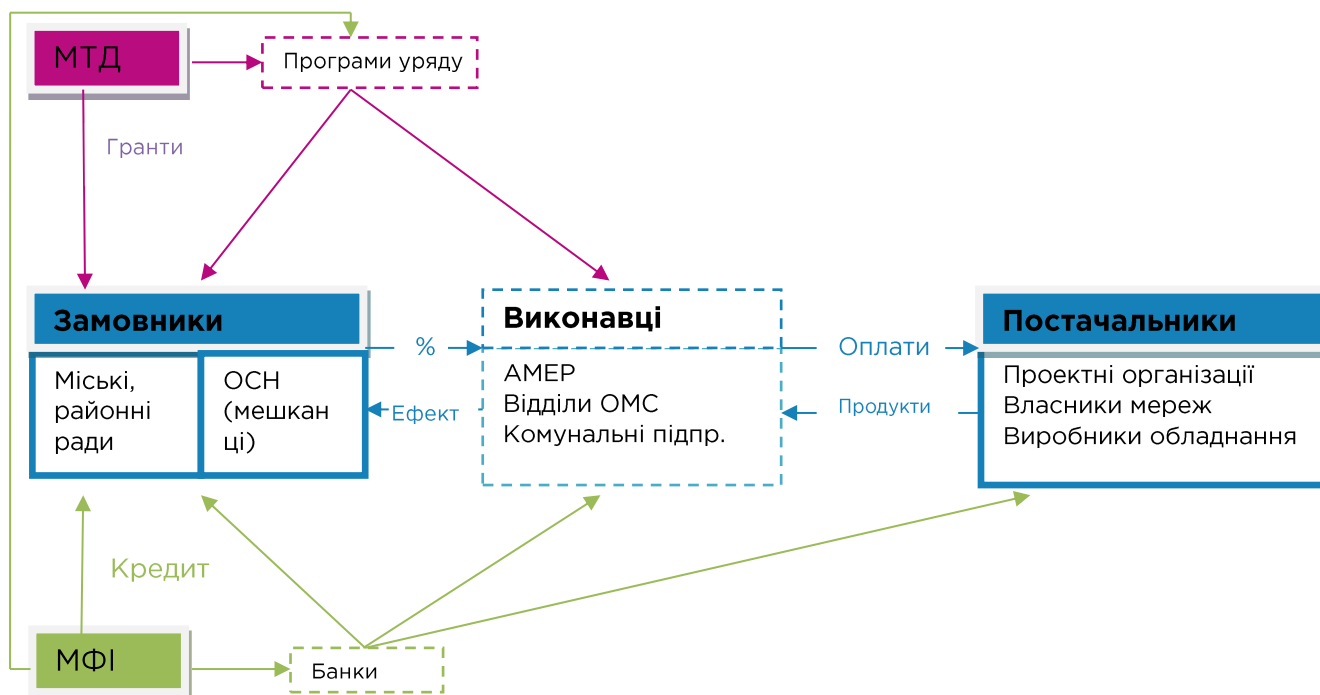

- Існує проблема неврегульованості законодавства у сфері державно-приватного партнерства, тому в Україні немає жодної діючої енергосервісної компанії, котра б функціонувала за європейським зразком.
- При підготовці пілотних проектів з державно-приватного партнерства проекти міжнародної технічної допомоги зіткнулися із проблемою того, що міські бюджети не можуть взяти на себе довгострокові зобов'язання перед приватним партнером. Для банків існує подібна проблема забезпечення гарантій.
- Існує 2 законопроекти, що регулюють діяльність ЕСКО, зареєстровані у Верховній Раді. Якщо це питання буде вирішення на рівні внесення змін до бюджетного кодексу - це дає надію на вирішення інших питань державно-приватного партнерства.
- В Україні є приклади реалізації проектів за механізмом ЕСКО комунальними підприємствами (ЕСКО Київ), де кошти для проектів бюджетної сфери залучаються від міжнародних інституцій.
- Міжнародний досвід показує, що дана схема не зарекомендувала себе у сфері багатоквартирних будинків (не отримується необхідна економія, необхідна зміна поведінки споживачів енергоносіїв).
- Для житлового фонду не завжди потрібно великі проекти. Для приватних компаній малі проекти несуть невеликі ризики. Є приклади успішних переговорів з виробниками (зокрема освітлення), які готові постачати обладнання з відтермінуванням платежів або надавати послуги за принципом ЕСКО. Приклад: в Житомирській області компанія «Крієр» використовує подібний механізм (надає послуги з теплопостачання).
- Банки більш охоче працюють із населенням, ніж виробники. Зокрема банк «Львів» має досвід отримання гранту USAID для забезпечення кредитів для ОСББ - в тому числі можна такі механізми використовувати для ЕСКО.
- Існує проблема менталітету, невиконання зобов'язань по оплаті з боку населення. На усунення цього ризику повинна бути скерована державна політика.

Висновки:

1. Необхідне доопрацювання законопроектів для уможливлення діяльності ЕСКО.
2. Необхідні механізми гарантування довгострокових зобов'язань комунальних підприємств чи органів місцевої влади перед приватними партнерами.
3. Необхідна просвітницька робота із населенням, виробниками обладнання, банками, ОСББ щодо функціонування механізму ЕСКО.

Модель 3. Фінансування проектів з освітлення у містах.

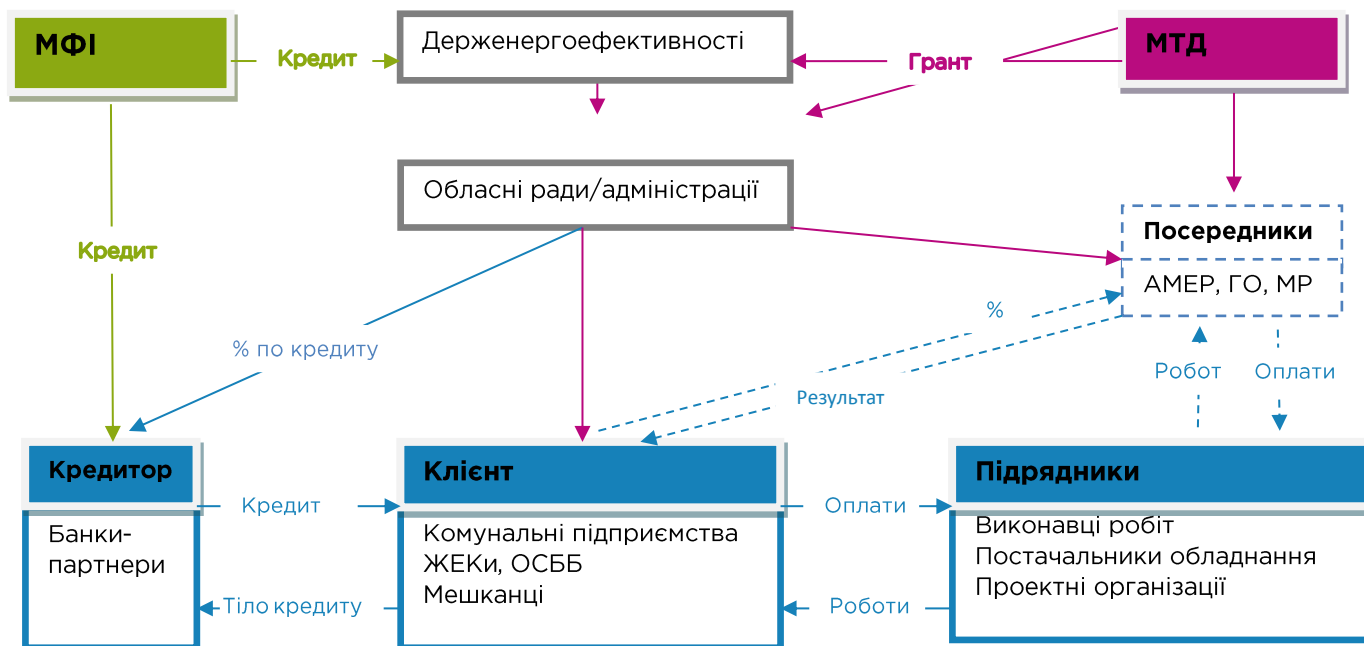

- Створюється окрема галузь та ринок освітлення (поєднання можливостей держави, фінансових інструментів, виробників обладнання та кінцевих споживачів).
- Більшість населених пунктів мають програми з модернізації освітлення, частина з них має готові проекти. Постає питання з фінансуванням.
- При обмеженні наявності вільних коштів міста та комунальних підприємств для впровадження нових систем освітлення можна використовувати інструмент лізингу (Зокрема Укрсвітлолізинг пропонує наступну модель: оплата авансу 10-20%, виплата решти платежів із зекономлених коштів. Ставка лізингу – до 16% річних. Економія – до 70%. Середній термін окупності – 4-5 р.) Є приклади проектів у Криму та в Сумській області. На даний момент вкладаються власні кошти Укрсвітлолізинку (статутний капітал 24 млн.грн.). В планах – залучати зовнішній капітал.
- Один із пілотних проектів USAID – залучення приватного партнера до модернізації системи освітлення у Дніпропетровську для одного району (у співпраці з ЄБРР). Проте термін окупності – 15 р. – це занадто довгий термін для інвесторів. Є пропозиції створити спільне підприємство з комунальним підприємством, що надає послуги з освітлення. Серед проблем: недосконале правове поле; питання переважного права прийняття рішень; небажання місцевої влади залучати приватних партнерів у цю тему.
- Нинішні системи освітлення перебувають на балансі ОМС (необхідна концесія для передачі прав управління проектами приватним структурам). Інвестори хотіли б мати контроль за активами, щоб правильно управляти реалізованим проектом для кращої ефективності та економії. Постає питання виконання зобов'язань місцевими бюджетами, довіра до ОМС у даній сфері. Тому приватні інвестори неохоче дивляться на інвестування у комунальні підприємства.

Висновки:

- Необхідно врегулювати законодавство у сфері державно-приватного партнерства (зокрема створити механізми передачі комунального майна під управління приватному інвестору).
- Необхідні механізми гарантування зобов'язань органів місцевого самоврядування перед приватними партнерами.

Модель 4. Кредитні продукти для власників житлового фонду.

- Тривалий час банк «Львів» співпрацює з Львівською обласною адміністрацією по відшкодуванню відсотків по кредитах для населення (діє з 2006 р.) (Модель: клієнт отримує кредит, надає банку акт виконаних робіт, банк подає ці документи в облادміністрацію для повернення клієнту відсотків за кредитом. ЛОДА відшкодовує 15%, РДА відшкодовують 10%. (фактично можливість отримання кредиту з нульовою кредитною ставкою)). У таку програму залучено 6 банків та 10 кредитних спілок у Львівській області. З досвіду УкрГазбанку інші обласні адміністрації не проявляють інтересу щодо таких програм.
- Розробка державної програми відшкодування для обласних бюджетів – це складна процедура, якщо говорити безпосередньо про кредитування громадян (складний процес бюджетування). Є негативний досвід – три рівні передачі коштів, які контролюються бюджетним законодавством. Використати їх достатньо важко. Більш доцільними з точки зору Держефективності виглядають програми підтримки банків по проектах з енергоефективності для населення. (Програма була доведена до фінансування у 2012 р. (коштів не виділено). Зараз є намагання отримати фінансування на 2014 р.) Програма молодіжного кредитування не виправдала себе, коли закінчилися кошти на компенсацію відсотків. Оптимальний варіант – одноразове компенсування в тіло кредиту, або відсотків на кілька років наперед.
- При видачі кредитів для населення постає питання необхідності проведення енергоаудиту. Оскільки інакше постає запитання про енергоефективність заходів та доцільність використання бюджетних коштів. Проведення енергоаудитів населенням у кожній окремій квартирі є апіорі малоймовірним.
- Кредитні продукти для однієї квартири мають набагато менший енергозберігаючий ефект ніж комплексні продукти для будинку. Потрібно вирішувати проблему в цілому. Програма кредитування для ОСББ уже впроваджується в Луцьку та готується для Львова.

- У цій моделі не можна розглядати комунальні підприємства, бо їм юридично складно брати кредити, а також у них здебільшого відсутні компетенції з написання проектів.
- Дніпропетровська область видає мікрогранти для ОСББ на реалізацію проектів з енергоефективності (на умовах співфінансування).
- Майже не поширена в Україні модель револьверного фонду (Вознесенськ) – створення фондів мікрокредитування (каси взаємодопомоги).

Висновки:

1. Кредити для ОСББ дають більший ефект віддачі ніж кредити для населення.
2. Держава може відігравати важливу роль завдяки своїм програмам відшкодування кредитів. Необхідно розробляти цільові програми підтримки банків та працювати із обласними адміністраціями щодо програм компенсування відсотків за кредитами.
3. Необхідно підвищувати спроможність комунальних підприємств реалізовувати кредитні проекти.
4. Необхідно вести просвітницьку роботу серед населення щодо невідворотності створення ОСББ.
5. Необхідно розглядати інші механізми фінансування проектів з енергоефективності для населення (гранти із співфінансуванням, револьверні фонди).

У обговоренні взяли участь:

- Юлія Сабатюк, ОСББ «Лучани»
- Роман Бондарук, Луцька міська рада
- Микола Ільїнов, УкрГазБанк
- Олександр Лазарєв, Укрсвітлолізинг,
- Сергій Дубовик, Держенергоефективності
- Андрій Захаревич, банк «Львів»
- Литвин Вадим, Київ ЕСКО
- Софія Лінн, Міжнародна Фінансова Корпорація (проект «Енергоефективність у житловому секторі України»)
- Тетяна Коротка, Руслан Кундрик, Агенство США з міжнародного розвитку (Програма розвитку приватно-публічного партнерства)
- Сергій Лобанов, Програма розвитку ООН (проект «Трансформація ринку в напрямку енергоефективного освітлення»)

Представники Спілки енергетичного сервісу України, Асоціації енергоефективних міст України, Національного комітету з питань ОСББ, ряду комунальних підприємств та фінансових установ, а також виробники обладнання для сектору енергоефективності.